

Ekumenizam okoliša

ANTUN JAPUNDŽIĆ

Posljednjih desetljeća na poseban način dolazi do izražaja čovjekovo zanimanje za prirodu, kao i zabrinutost za očuvanje prirode i ambijenta u kojem čovjek živi. Izražavanje te zabrinutosti odražava se na razne načine i na različitim razinama. Tako, među ostalim, na sve veću važnost i aktualnost te teme upućuje nas i zanimanje brojnih autora te njihova zaokupljenost očuvanjem okoliša što utječe i na kvalitetu čovjekova života. U tom smislu brojni autori povezuju teologiju s ekologijom te ističu usku povezanost tih dvaju područja. Međutim briga za očuvanje ambijenta u kojem čovjek živi ne tiče se samo kršćana, nego svih ljudi jer je i vjernicima i nevjernicima zemlja »zajednička baština«,¹ kako je to svojedobno lijepo istaknuo papa Franjo, a zemaljska dobra namijenjena su svim ljudima. Upravo za ta dobra svi ljudi zajedno trebali bi snositi i snose odgovornost. Razmotrimo li to s kršćanskoga stajališta, onda možemo uočiti da, osim raznih kršćanskih autora koji se zalažu za očuvanje okoliša, i crkveni poglavari i vođe pojedinih kršćanskih zajednica zauzimaju značajno mjesto u tim nastojanjima posvješćujući svima i pozivajući sve na odgovornost očuvanja stvorenoga.

Znakovito je da su crkveni poglavari, kao što su sadašnji ekumenski carigradski patrijarh Bartolomej te aktualni papa Franjo, također pokazali svoj veliki interes, brigu i zauzetost u očuvanju zajedničkoga doma. Tako je trenutačni patrijarh ekumenskoga patrijarhata Carigrada Bartolomej zbog svojih aktivnosti i zalaganja za očuvanje stvorenoga nazvan još i »zeleni patrijarh«.² Upravo iza toga naziva kriju se brojne inicijative i taj naziv otkriva brojne aktivnosti koje je na tom području Bartolomej učinio. Njegovom zaslugom mnoge Pravoslavne Crkve, a onda i mnogi pravoslavni autori pokazali su svoj interes za to područje. Međutim interes i briga za očuvanje stvorenoga vidljivi su kod Bartolomeja još prije negoli je postao ekumenski patrijarh, a to svoje djelovanje nastavio je do danas jer ga je upravo ta motivacija za očuvanjem prirode vodila i kada je postao patrijarh. Kao patrijarh, nastavljajući takvo svoje djelovanje, bio je inicijator mnogih aktivnosti s obzirom na očuvanje okoliša i brige za ambijent u kojem čovjek živi. Zaslugom upravo ekumenskoga

¹ FRANJO, *Laudato si'*. Enciklika o brizi za zajednički dom, Zagreb, 2015., br. 93.

² Usp. A. JAPUNDŽIĆ, The ecological efforts of the »green patriarch«, u: *Bogoslovni vestnik* 82(2022.)1, 161–170.

patrijarha Bartolomeja Pravoslavna Crkva postala je poznata na svjetskoj razini kao ona koja se bori za zaštitu okoliša i očuvanje stvorenoga.

Papa Franjo također se, među ostalim, zalaže za zajednički dom, odnosno za ambijent u kojem čovjek živi, izričući svoju zabrinutost za očuvanje stvorenoga na poseban način u dokumentima kao što su enciklika o brizi za zajednički dom *Laudato si*³ te apostolska pobudnica o klimatskoj krizi *Laudate Deum*.⁴ Osim navedenih dokumenata Papa i na drugim mjestima ističe tu svoju zabrinutost. Dodamo li tomu da je svijest o očuvanju stvorenoga prisutna i kod drugih katoličkih i pravoslavnih autora, onda možemo uočiti da ekološka odgovornost poprima i ekumensku dimenziju.⁵ Tako već spomenuti ekumenski carigradski patrijarh Bartolomej ističe da »postoji uska veza između ekumenskog dijaloga i brige za okoliš«. ⁶ Sve nas to upućuje i na činjenicu zajedničke ekumenske odgovornosti. Nadalje papa Franjo u svojoj knjizi *Naša majka Zemlja* naglašava da je potrebno brinuti se o zemlji i čuvati je te ističe da čuvanje nije obveza isključivo kršćana. Štoviše, ono se tiče i trebalo bi se ticati svih. Budući da su sva stvorena bića ovisna jedna o drugima, poziv na očuvanje prirode tiče svih ljudi. Upravo to je papa Franjo izrazio još na početku svoje službe rekavši: »(...) poziv na čuvanje ne tiče se samo nas kršćanâ, on ima prioritetnu dimenziju koja je jednostavno ljudska, tiče se sviju.« ⁷ Time upozorava da je odgovornost i briga za očuvanje zemlje, zapravo, svačija zadaća. Dakle riječ je o zajedničkoj odgovornosti svih te o očuvanju zajedničkoga doma i ambijenta u kojem čovjek živi. Stoga Papa ide još korak dalje te potiče ne samo na ekumenski nego i na međureligijski dijalog koji bi se, među ostalim, bavio i zaštitom okoliša. ⁸

Međutim vratimo li se na odnos između Pravoslavne i Rimokatoličke Crkve u svezi s tom temom te na zajedničko nastojanje radi očuvanja stvorenoga, onda na tragu događanja koja su se dogodila posljednjih godina između Pravoslavne i Rimokatoličke Crkve možemo uočiti da uistinu »postoji uska veza između ekumenskog

³ Usp. FRANJO, *Laudato si'*

⁴ Usp. FRANJO, *Laudate Deum. Apostolska pobudnica o klimatskoj krizi*, Zagreb, 2024.

⁵ Usp. A. JAPUNDŽIĆ, Ekumenizam i ekologija, u: *Diacovensia* 25(2017.)1, 5–7.; A. JAPUNDŽIĆ, A. JELIČIĆ, Pravoslavlje pred suvremenim ekološkim izazovima s posebnim naglaskom na ekumenski dijalog s Katoličkom Crkvom, u: *Diacovensia* 29(2021.)4, 563–577.

⁶ BARTOLOMEJ, Predgovor, u: FRANJO, *Naša majka Zemlja. Kršćansko čitanje ekoloških izazova*, Zagreb, 2020., 5–12., ovdje 9.

⁷ FRANJO, *Naša majka Zemlja. Kršćansko čitanje ekoloških izazova*, Zagreb, 2020., 43.; Homilija pape Franje na misi povodom početka papinske službe, 19. ožujka 2013. Dostupno na: https://www.vatican.va/content/francesco/hr/homilies/2013/documents/papa-francesco_20130319_omelia-inizio-pontificato.html (8. 2. 2024.).

⁸ Usp. FRANJO, *Laudato si'*, br. 201.

dijaloga i brige za okoliš«, ⁹ kako smo to već istaknuli. I patrijarh Bartolomej i papa Franjo naglašavaju važnost i potrebu veće odgovornosti za očuvanje stvorenoga. U tom smislu, prema riječima patrijarha Bartolomeja, on i papa Franjo došli su do zajedničke spoznaje da »postoji ekumenizam okoliša pred svjetskim klimatskim promjenama«. ¹⁰ I ne samo da postoji ekumenizam okoliša nego ekumensko ekološko djelovanje jest itekako danas potrebno jer »čuvanje zajedničkog doma ekumenski je izazov«. ¹¹ S tom ekumenskom ekološkom sviješću i patrijarh i Papa prepoznaju i ekološke izazove kao dio odgovornosti ne samo kršćana nego i pripadnika drugih religija.

Na taj ekumenski izazov potrebno je s kršćanske strane odgovoriti određenom zauzetošću i odgovornošću. Možemo uočiti da su na tom tragu i zajedničke izjave pape Franje i patrijarha Bartolomeja te poruke koje upućuju prigodom Svjetskoga dana molitve za skrb o stvorenom svijetu, koji je također poprimio ekumensku dimenziju. Tako je odgovornost nadvladavanja ekološke krize velika te u tom duhu, citirajući Papu, možemo reći da kao kršćani »želimo ponuditi naš doprinos nadvladavanju ekološke krize koju čovječanstvo proživljava«. ¹² Stoga je ekumenska zauzetost za zajednički dom itekako potrebna i važna, a odgovornost za stvoreno u suvremenom društvu ne smije se nipošto zanemariti. Zbog toga je neminovna zajednička odgovornost i suradnja ponajprije kršćana, a onda i drugih vjerskih zajednica, kao i zajedničko djelovanje svih radi očuvanja stvorenoga.

⁹ BARTOLOMEJ, Predgovor, 5–12., ovdje 9.

¹⁰ Isto, 10.

¹¹ FRANJO, *Naša majka Zemlja* 103.

¹² Isto, 57.